

РОЗДІЛ 7. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 351.74

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.3.1>

РОЛЬ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА У ПРОТИДІЇ ВОРОЖИМ БПЛА В ТИЛУ: ВИКЛИКИ ТА ІНСТИТУЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ

Ларченко М.О.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри політології, права та філософії,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя;
доцент кафедри кібербезпеки та математичного моделювання,
Національний університет «Чернігівська політехніка»*

Ларченко М.О. Роль адміністративного права у протидії ворожим БПЛА в тилу: виклики та інституційна спроможність.

Стаття присвячена дослідженню адміністративно-правових механізмів протидії загрозам з боку ворожих безпілотних літальних апаратів (БПЛА) у тилі в регіонах України в умовах воєнного стану. Автор звертає увагу на трансформацію пріоритетів безпеки у зв'язку з активним використанням противником дронів для атак на цивільне населення та критичну цивільну інфраструктуру, що вимагає переосмислення ролі адміністративного права у реагуванні на нові технологічні виклики. Окреслено коло адміністративно-правових проблем, пов'язаних з неготовністю окремих органів виконавчої влади до ефективного реагування на загрози з повітря, а також фрагментацією чинної нормативно-правової бази у цій сфері. Визначено, що основні функції реагування на такі загрози переважно покладаються на військові формування, тоді як адміністративно-правовий потенціал органів державної влади в тилу залишається недостатньо задіяним.

Особливу увагу приділено питанню інституційної спроможності місцевих органів влади та Державної служби з надзвичайних ситуацій, Національної поліції тощо щодо створення та впровадження адміністративно-правових інструментів реагування на виклики, пов'язані з ворожими БПЛА в тилу. Автор робить висновок про необхідність формування стабільної нормативно-правової бази реагування на загрози від дронів у тилу, а також активізації адміністративно-правової діяльності на місцях. У результаті запропоновано напрямки вдосконалення адміністративного законодавства з урахуванням досвіду повномасштабної війни та атак дронів на мирні населені пункти в Україні, зокрема щодо впровадження спільної цивільно-військової системи управління повітряним рухом, підвищення готовності органів державної влади та створення умов для швидкого реагування на загрози з боку БПЛА. Автор пропонує власну схему взаємодії військової та цивільної влади України щодо протидії загрозам з боку ворожих БПЛА у тилі населених пунктах. Схема побудована з урахуванням чинних нормативно-правових актів. Також запропоновано низку технічних та організаційних рішень у питаннях протидії загрозам з боку БПЛА.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, безпілотні літальні апарати, національна безпека, тил, воєнний стан, публічна безпека, органи публічної влади.

Larchenko M.O. The role of administrative law in countering enemy UAVs in the rear: challenges and institutional capacity.

The article is devoted to the study of administrative and legal mechanisms for countering threats from enemy unmanned aerial vehicles (UAVs) in the rear regions of Ukraine under martial law. The author draws attention to the transformation of security priorities in connection with the active use of drones by the enemy for attacks on the civilian population and critical civilian infrastructure, which

requires a rethinking of the role of administrative law in responding to new technological challenges. The article outlines a range of administrative and legal problems associated with the unpreparedness of individual executive bodies to effectively respond to threats from the air, as well as the fragmentation of the current regulatory and legal framework in this area. It is determined that the main functions of responding to such threats are mainly entrusted to military formations, while the administrative and legal potential of state authorities in the rear remains insufficiently involved.

Particular attention is paid to the issue of the institutional capacity of local authorities and the State Emergency Service, the National Police, etc. to create and implement administrative and legal instruments to respond to challenges related to hostile UAVs in the rear. The author concludes that it is necessary to form a stable regulatory and legal framework for responding to threats from drones in the rear, as well as to intensify administrative and legal activities on the ground. As a result, directions for improving administrative legislation are proposed, taking into account the experience of a full-scale war and drone attacks on peaceful settlements in Ukraine, in particular regarding the implementation of a joint civil-military air traffic control system, increasing the readiness of state authorities and creating conditions for a rapid response to threats from UAVs. The author proposes his own scheme of interaction between the military and civil authorities of Ukraine to counter threats from hostile UAVs in rear settlements. The scheme is built taking into account current regulatory and legal acts. A number of technical and organizational solutions to counter threats from UAVs have also been proposed.

Key words: administrative and legal regulation, unmanned aerial vehicles, national security, rear, martial law, public security, public authorities.

Постановка проблеми. 24 лютого 2022 року ознаменувало новий етап ведення війни, який можна назвати війною технологій. Одним з найбільш загрозливих інструментів агресора стали безпілотні літальні апарати (БПЛА), які активно використовуються не лише на лінії фронту, але й для комбінованих атак на всій території України. Ворожі дрони-камікадзе, розвідувальні та ударні БПЛА щоденно ставлять під загрозу життя мирного населення, спричиняють руйнування критичної інфраструктури, ускладнюють функціонування органів публічної влади, комунальних служб та служб екстреного реагування.

З огляду на масовість та регулярність таких атак, особливого значення набуває ефективна організація протидії цим загрозам саме в тилкових регіонах. Це передбачає не лише застосування засобів протиповітряної оборони, але й системну діяльність органів публічної адміністрації, спрямовану на забезпечення громадської безпеки, організацію евакуації, запровадження обмежень, координацію дій між підрозділами та оперативне інформування населення.

Отже, в умовах сучасної війни адміністративне право виступає ключовим інструментом регулювання поведінки публічної влади, громадян і організацій у ситуаціях загрози з боку БПЛА. Через механізми адміністративного впливу реалізується координація між суб'єктами виконавчої влади, вводяться правові режими обмеження прав, впроваджуються адміністративно-примусові заходи, забезпечується публічний порядок та мінімізація людських жертв.

Метою статті є аналіз ролі адміністративно-правових механізмів у протидії ворожим БПЛА в тилу, оцінка інституційної спроможності відповідних органів державної влади та місцевого самоврядування, виявлення існуючих проблем та внесення пропозицій щодо шляхів удосконалення правового регулювання та організаційної структури такої протидії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика адміністративно-правового регулювання у сфері національної безпеки, зокрема у контексті протидії сучасним воєнним загрозам, активно досліджується в українській правовій науці. Так, О.П. Махмурова-Дишлюк (2024) у своїй роботі розглянула питання функціонування органів публічної влади, зокрема Кабінету Міністрів України в умовах війни, акцентуючи увагу на специфічних правах, які забезпечує Уряд в умовах воєнного стану: всеохоплююча оборона, воєнна безпека, суверенітет і територіальна цілісність України; норми міжнародного гуманітарного права на всій території України; правовий режим воєнного стану [1]. В.В. Борщевський зі співавторами (2022) досліджували проблеми розвитку публічного управління в Україні в умовах воєнного стану, однак у роботі не приділено достатньої уваги протидії ворожим БПЛА в тилу [2]. Р.О. Федоренко (2023) аналізував вплив правового режиму воєнного стану на діяльність органів публічного адміністрування в Україні, однак без окремої деталізації питань цифрової та повітряної безпеки [3]. В. Галунько зі співавторами (2023) акцентує увагу на потребі оновлення адміністративного інструментарію

в умовах війни, однак у її роботах тема протидії ворожим БПЛА не була предметом спеціального аналізу [4].

Серед зарубіжних досліджень варто виокремити праці Tran Thuy-Hang & Dinh Dung Nguyen (В'єтнам, 2022), які дослідили нормативні аспекти використання БПЛА в урбанізованих умовах та моделі реагування органів публічної влади [5], а також Michael J. Boyle (США, 2015), який аналізує правові колізії між цивільною та військовою відповідальністю при застосуванні дронів у зоні бойових дій [6]. Крім того, United Nations Office of Counter-Terrorism (2018) розглядає інституційну спроможність держав до забезпечення захисту критичної інфраструктури від атак з повітря, включно з технологічною координацією між службами [7].

Незважаючи на значний внесок зазначених авторів у розвиток тематики, на сьогодні бракує цілісного підходу до аналізу адміністративно-правових механізмів протидії ворожим БПЛА саме в тилу України, з урахуванням сучасних викликів та інституційних реалій воєнного часу, що і обумовило мету даної статті.

Виклад основного матеріалу. Адміністративне право в умовах воєнного стану виконує стратегічно важливу функцію – забезпечення організованої, публічно контрольованої та законодавчо обґрунтованої діяльності органів виконавчої влади та інших суб'єктів публічної адміністрації у сфері безпеки та правопорядку. Воно є галуззю права, яка регламентує відносини між державою та громадянами, між органами влади, встановлює порядок здійснення публічної влади та межі втручання у права осіб в ім'я суспільного інтересу.

У воєнних умовах значення адміністративного права суттєво зростає. Саме через адміністративно-правові механізми органи державної влади реалізують управлінські функції щодо: 1) запровадження особливих режимів (воєнного стану, комендантської години, обмеження польотів); 2) координації дій між різними структурами (місцева влада, поліція, ДСНС, ЗСУ, СБУ); 3) організації реагування на надзвичайні ситуації; 4) обмеження прав громадян в інтересах національної безпеки; 5) забезпечення охорони об'єктів критичної інфраструктури.

Зокрема, одним із нових викликів, що постали перед адміністративно-правовою системою України, є необхідність розробки та впровадження механізмів протидії ворожим БПЛА в тилу (рис. 1). Традиційна система забезпечення публічної безпеки була розрахована на реагування на кримінальні, техногенні чи природні загрози. Проте атаки з повітря дронами, які можуть з'явитися несподівано в будь-якому регіоні, вимагають принципово нової моделі адміністративного управління – гнучкої, координованої, технологічно підкріпленої та здатної до швидкого реагування.

Рисунок 1. Президент України Володимир Зеленський біля одного зі збитих дронів Shahed-136, якими Росія атакує Україну, 27 жовтня 2022 року.

Джерело: <https://www.president.gov.ua/photos/>

Таким чином, протидія ворожим БПЛА у тилу має бути чітко інтегрована в систему забезпечення публічної безпеки, де адміністративне право виконує роль правового каркасу для ухвалення управлінських рішень, реагування на загрози та взаємодії між суб'єктами безпекового сектору.

I. Нормативно-правове регулювання та повноваження органів публічної влади щодо реагування на загрози від ворожих БПЛА

Загроза, яку становлять ворожі БПЛА для тилкових регіонів України, вимагає чітко визначених повноважень і злагодженої взаємодії між усіма суб'єктами публічної влади. Адміністративне право надає нормативне підґрунтя для такої діяльності, закріплюючи обсяг повноважень, порядок реагування, а також відповідальність за їхнє неналежне виконання.

Ключовим нормативно-правовим актом, який регулює діяльність органів публічної влади в умовах загрози з боку БПЛА, є Закон України (2015) «Про правовий режим воєнного стану» [8]. Закон встановлює правові засади введення обмежень, залучення військових і цивільних структур до забезпечення безпеки, передбачає особливий режим управління в регіонах. Ще одним важливим актом є Закон України (2015) «Про Національну поліцію» [9], який визначає повноваження поліції у сфері охорони громадського порядку, забезпечення безпеки об'єктів критичної інфраструктури, евакуації населення та припинення правопорушень.

Серед підзаконних актів слід виділити Постанову Кабінету Міністрів України (2017) «Про затвердження Положення про використання повітряного простору України» [10], яка містить заборону на використання цивільних БПЛА без відповідного погодження, визначає процедури контролю за використанням дронів у небі України. Інструкції Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації (Держспецзв'язку), МВС, СБУ та ЗСУ: містять внутрішні механізми реагування, організації комунікації, технічні протоколи сигналізації загроз, порядок блокування дронів за допомогою радіоелектронної боротьби.

Серед державних органів у цьому процесі задіяні наступні. Державна служба з надзвичайних ситуацій (ДСНС) здійснює ліквідацію наслідків ударів БПЛА, евакуацію населення, гасіння пожеж, надає першу допомогу постраждалим, виконує роботи з розбору завалів. Національна поліція України відповідає за забезпечення громадського порядку в зонах ураження, охорону об'єктів критичної інфраструктури, регулювання дорожнього руху під час надзвичайних ситуацій, а також має право затримувати осіб, які порушують обмеження воєнного стану. Обласні військові адміністрації (ОВА) та військові адміністрації населених пунктів (ВЦА) організовують системи оповіщення населення, запроваджують комендантську годину, забезпечують виконання наказів Головнокомандувача та координацію між усіма цивільними службами. Держспецзв'язку координує безпеку цифрової інфраструктури, забезпечує стійкість комунікацій, займається виявленням та нейтралізацією спроб дестабілізації за допомогою БПЛА (наприклад, через втручання у системи зв'язку). Підрозділи протиповітряної оборони (ППО) та Збройні сили України виконують військову частину завдання – виявлення, перехоплення та знищення ворожих БПЛА. Важливо, що ефективність цієї функції значною мірою залежить від взаємодії з цивільними структурами, які забезпечують первинну інформацію, спостереження, логістику та координацію.

Незважаючи на наявність базових нормативів, на практиці існують проблеми, які знижують ефективність протидії. Серед них можна назвати дублювання повноважень між різними органами (наприклад, між ОВА і МВС щодо оголошення тривоги чи евакуації); розмитість компетенцій, а саме відсутність чітко визначеного органу, відповідального за міжвідомчу координацію; недостатнє нормативне регулювання використання сучасних технічних засобів (наприклад, антиворожих дронів систем у цивільному секторі).

II. Адміністративно-правові заходи та інструменти протидії в тилу

Адміністративне право забезпечує арсенал інструментів, які дозволяють органам влади оперативно реагувати на загрози, впроваджувати необхідні обмеження та координувати дії на територіях, які не є зоною активних бойових дій, але зазнають ударів БПЛА.

Одним із важливих напрямів є обмеження використання цивільних БПЛА. Згідно з рішеннями військових адміністрацій та постановами Уряду, введено заборону на використання дронів без спеціального дозволу в межах більшості областей. Порушення тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу або конфіскації обладнання. Такі заходи знижують ризик використання цивільних дронів для коригування вогню ворога, розвідки або інформаційного терору.

Органи влади реалізують адміністративний порядок запуску систем тривоги (сирен, смс-сповіщень, мобільних застосунків тощо). Введення та скасування повітряної тривоги регулюється нормативно-правовими актами ОВА, які мають координуватися з ППО та СБУ. Збої або затримки в цій системі мають як адміністративні, так і дисциплінарні наслідки для відповідальних осіб.

З метою мінімізації наслідків атак, адміністративне право надає наступні інструменти контролю: 1) введення режимів посиленої охорони об'єктів (ГЕС, ТЕС, вузли зв'язку, водозабори); 2) винесення приписів щодо забезпечення безпеки; 3) зобов'язання власників або операторів приватних об'єктів долучатися до загальної системи захисту (чергування, відеоспостереження, обмеження доступу).

Крім цього, в тилу може вводитися комендантська година, що регулюється рішенням ВЦА/ОВА відповідно до законодавства. Це – адміністративно-правовий механізм, який дозволяє обмежити пересування у визначені години доби для зниження ризиків ураження та контролю над ситуацією після атаки.

Органи публічної влади можуть застосовувати адміністративно-примусові заходи, серед яких штрафи за порушення комендантської години чи незаконне використання дронів; затримання осіб, які порушують безпекові приписи; адміністративні приписи або заборони, наприклад, щодо зйомки наслідків ударів або розміщення координат уражень у соцмережах. Такі інструменти мають важливе значення у забезпеченні дисципліни та підтримці публічного порядку під час загрозливих ситуацій.

III. Інституційна спроможність системи протидії в тилу: виклики сьогодення

Ефективна протидія загрозам від ворожих БПЛА у тилкових регіонах України залежить не лише від нормативної бази та повноважень, а й від реальної інституційної спроможності державних органів, зокрема: кадрової, технічної, ресурсної, організаційної.

Так, органи публічної влади, залучені до реагування на дроніві загрози, часто працюють у режимі перевантаження, особливо у великих містах, які регулярно піддаються атакам. В окремих випадках кадрова нестача не дозволяє повною мірою забезпечити безпеку об'єктів інфраструктури або своєчасну евакуацію населення. Бракує також висококваліфікованих фахівців із протидії дронівим системам – операторів систем радіоелектронної боротьби (РЕБ), аналітиків повітряної обстановки, спеціалістів зі швидкого технічного реагування.

Технічна спроможність – ще один критичний чинник. На місцевому рівні часто відсутні системи моніторингу повітряного простору. Переважна частина технологій або централізована, або застаріла. Реагування відбувається постфактум, що обмежує ефективність адміністративних заходів. Багато рішень (наприклад, щодо обмеження польотів чи заборони зйомки) залишаються лише формальною нормою без практичного забезпечення їхнього виконання.

Одна з найбільших проблем – це відсутність чіткого нормативного порядку взаємодії між органами влади під час виявлення чи ураження БПЛА. Рішення приймаються на місцях, у ручному режимі, без стандартизованого алгоритму дій. Це створює плутанину, затримки у реагуванні та знижує ефективність управлінських рішень.

Не менш серйозним недоліком є відсутність правового статусу у волонтерських груп, які займаються спостереженням за повітряним простором або навіть використовують засоби радіоелектронної боротьби. З одного боку, їх діяльність фактично підтримує державу, з іншого – вона юридично не врегульована, що може створювати ризики як правового, так і безпекового характеру.

Наразі в Україні існують певні інструкції щодо дій при виявленні ворожих безпілотників для військових підрозділів та рекомендації для населення. Наприклад, методичні рекомендації для військовослужбовців містять алгоритми дій при візуальному виявленні БПЛА, включаючи запам'ятовування часу польоту, орієнтовної висоти, типу апарату та напрямку польоту, а також негайне повідомлення командирів (рис. 2).

Рисунок 2. Захисники українського неба.

Джерело: 115 окрема механізована бригада ЗСУ (2024) [11].

Однак, коли мова йде про цивільних службовців та органи місцевого самоврядування, ситуація дещо інша. Наразі відсутні уніфіковані інструкції або стандартизовані алгоритми дій для публічних службовців у разі виявлення ворожих БПЛА. Це створює певну прогалину в системі реагування на такі загрози, оскільки чітке розуміння ролей та обов'язків кожного органу влади є критично важливим для ефективної протидії. Існує необхідність розробки та впровадження відповідних нормативно-правових актів, що включали б уніфікований алгоритм оповіщення, взаємодію з поліцією, залучення ресурсів ДСНС, координацію з ППО.

Реальні кейси в Україні ілюструють слабкі місця системи. Під час масованих атак на Київ у 2024 році спостерігалися збої в системах оповіщення населення, а місцеві адміністрації отримували запізнiлу інформацію про траєкторії дронів [12]. За інформацією Інституту масової інформації, використання безпілотних літальних апаратів в умовах воєнного стану обмежене і потребує отримання дозволу. Однак порядок отримання таких дозволів не стандартизований, що може ускладнювати контроль за використанням цивільних дронів. [13].

Цікавим з точки зору інституційної спроможності системи протидії БПЛА є досвід США, де вже кілька років обговорюється ця тема у колах правоохоронних органів з точки зору громадської безпеки та захисту критичної інфраструктури. Зокрема, йдеться про законність деяких радіочастотних (РЧ) систем виявлення безпілотників. Ця тема була заплутаною як з юридичної, так і з логічної точки зору. На думку практиків із Федерального бюро розслідувань (2023), «безпілотники не з'являються і не повідомляють вам, що вони становлять загрозу, тому оператор протидії БПЛА повинен оцінити загрозу, спираючись на свою підготовку, політику і процедури або за допомогою наявного програмного забезпечення. Єдиний метод, за допомогою якого оператор протидії БПЛА може оцінити загрозу від безпілотника, – це інформація, яку надають наявні датчики, такі як камери, радары, акустичні датчики і датчики пасивного радіочастотного виявлення» [14].

Ці приклади свідчать про необхідність перегляду адміністративно-правового підходу до побудови тилової безпеки в умовах гібридної війни.

IV. Напрями вдосконалення адміністративно-правового механізму протидії ворожим БПЛА

З огляду на виклики, виявлені вище, виникає об'єктивна потреба у вдосконаленні адміністративно-правових підходів до протидії ворожим БПЛА в тилу. Пропонована автором схема взаємодії органів влади України у разі загрози від ворожих БПЛА в тилкових населених пунктах розміщена на рисунку 3. Схема побудована з урахуванням Постанови Кабінету Міністрів України № 733 (2017) [15].

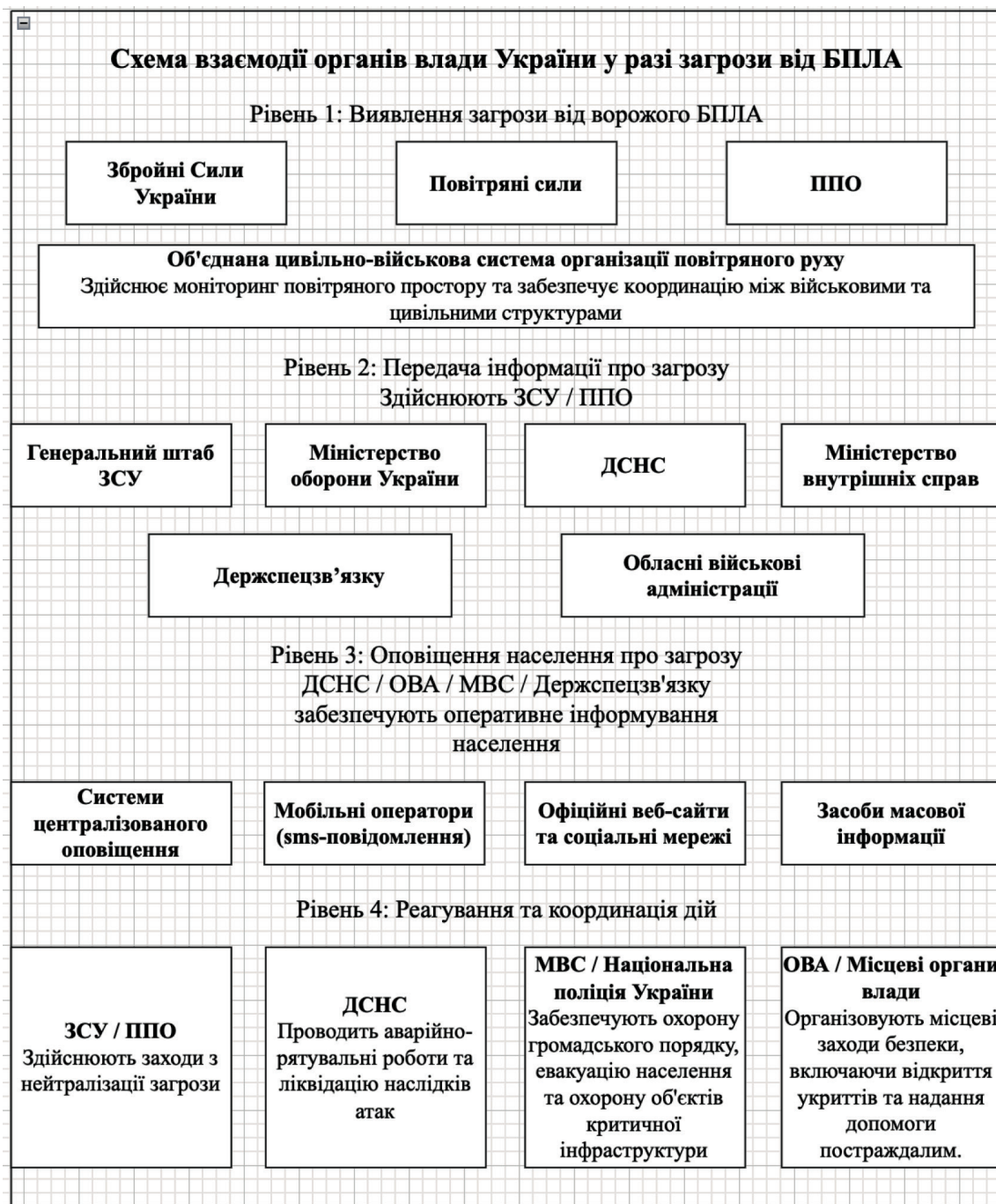

Рисунок 3. Схема взаємодії органів влади України у разі загрози від ворожих БПЛА в тилкових населених пунктах.

Джерело: власна розробка

Пропоновані автором напрями реформ мають як нормативну, так і організаційну складову.

А. Законодавчі ініціативи

1. Прийняття єдиного Положення про реагування органів влади на загрозу від БПЛА – нормативного акту, що чітко визначатиме обов'язки, часові рамки, алгоритми та межі відповідальності кожного залученого суб'єкта. Це дозволить мінімізувати дублювання повноважень та підвищити ефективність координації.

2. Встановлення державних стандартів дій для всіх категорій публічних службовців, які мають реагувати на загрозу – у формі уніфікованих протоколів реагування, форм опитування свідків, шаблонів для первинних звітів.

3. Надання розширених повноважень місцевим адміністраціям у період воєнного стану – зокрема, щодо введення миттєвих обмежень, блокування потенційно небезпечних зон без погодження з центральними органами.

4. Врегулювання правового статусу волонтерських ППО-груп – шляхом ухвалення тимчасового закону або підзаконного акту, що передбачатиме їх реєстрацію, допуск до визначених зон, правила використання техніки, гарантії безпеки та відповідальність.

Б. Технічні та організаційні рішення

1. Централізація моніторингу повітряного простору через створення єдиної електронної платформи, до якої матимуть доступ усі залучені суб'єкти (ОВА, ДСНС, СБУ, ЗСУ). Така система повинна акумулювати сигнали з ППО, радарів, громадські повідомлення, камери спостереження.

2. Створення чат-ботів, мобільних застосунків та гарячих ліній для повідомлення про дрони з боку населення, з можливістю оперативного оброблення цієї інформації відповідальними структурами.

3. Запровадження програм підготовки та навчання публічних службовців, включаючи курси підвищення кваліфікації для ОВА, Нацполіції, ДСНС та інших, спрямовані на вивчення особливостей загроз від БПЛА, технічних характеристик, алгоритмів дій у кризових ситуаціях.

Висновки. Таким чином, в умовах повномасштабної війни, коли ворог дедалі активніше використовує безпілотні літальні апарати для ударів по тилівій території України, адміністративне право постає як один із ключових інструментів цивільного захисту. Його значення проявляється через забезпечення публічного порядку, організацію взаємодії між органами влади, регулювання доступу до повітряного простору, захист критичної інфраструктури та застосування адміністративного примусу до порушників режиму безпеки.

Водночас проведений аналіз виявив, що чинна модель адміністративно-правового реагування на загрози від ворожих БПЛА є недостатньо ефективною. Її проблеми – у фрагментарності нормативної бази, дублюванні повноважень між органами, обмежених технічних і кадрових ресурсах, відсутності єдиних стандартів та процедур реагування.

Успішна протидія наявним викликам потребує комплексного підходу, що поєднуватиме: 1) вдосконалення адміністративно-правового регулювання шляхом прийняття спеціальних положень, нормативних стандартів, унормування статусу добровольчих формувань; 2) інституційну модернізацію – посилення координаційних механізмів, делегування повноважень на місцевий рівень, підвищення спроможності органів публічної влади; 3) технологічну підтримку – впровадження сучасних систем моніторингу, централізованих електронних платформ і засобів комунікації з населенням.

Лише за умови синергії правових, організаційних і технологічних чинників адміністративне право зможе ефективно виконувати свою найважливішу в умовах війни функцію: захист цивільного населення та збереження стійкості тилу в умовах війни.

Зважаючи на динамічний розвиток форм і засобів ведення війни, а також постійне вдосконалення технологій БПЛА, подальші наукові дослідження доцільно зосередити на: розробці концепції адміністративно-правового режиму повітряної безпеки у тилу; аналізі взаємодії адміністративного та кримінального права у питаннях відповідальності за сприяння дронним атакам; розробці уніфікованих стандартів реагування для органів публічної влади; дослідженні міжнародного досвіду регулювання та протидії використанню БПЛА у воєнних і надзвичайних ситуаціях; вивченні правового статусу та можливостей інституціоналізації волонтерських ініціатив у сфері протиповітряної оборони. Такі дослідження сприятимуть формуванню ефективної адміністративно-правової моделі забезпечення публічної безпеки в умовах новітніх загроз.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Махмурова-Дишлюк О.П. Адміністративно-правовий статус Кабінету Міністрів України в аспекті забезпечення прав свободи людини і громадянина в умовах збройних конфліктів в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2024, № 67. С. 16–20. DOI: <https://doi.org/10.32782/2307-1745.2024.67.3>.
2. Борщевський В.В., Василиця О.Б., Матвеев Є.Е. Публічне управління в умовах воєнного стану: інституційні трансформації, стратегічне планування та механізми розвитку. *Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування*. 2022, № 2(76). С. 30–35. DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-3401.2022.2.5>.
3. Федоренко Р.О. Вплив правового режиму воєнного стану на діяльність органів публічного адміністрування в Україні. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття*. Харків, 2023. С. 27-28. URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20231124/article/download/fedorenko/pdf/1698.
4. Галуцько В., Стеценко С., Берлач А., Буханевич О., Ситников О. та ін. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану: колективна монографія / за заг. ред. В. Фелика, В. Курила. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 704 с. URL: <https://surl.li/nreclu>.
5. Tran, Thuy-Hang & Dinh Dung, Nguyen. Management and Regulation of Drone Operation in Urban Environment: A Case Study. *Social Sciences*. 2022, 11. 474. DOI: <https://doi.org/10.3390/socsci11100474>.
6. Boyle, Michael. The legal and ethical implications of drone warfare. *The International Journal of Human Rights*. 2015, 19. DOI: <https://doi.org/10.1080/13642987.2014.991210>.
7. United Nations Office of Counter-Terrorism un Counter-Terrorism Centre & United Nations Security Council. Counter-Terrorism Committee Executive Directorate (CTED). The protection of critical infrastructures against terrorist attacks: Compendium of good practices. Compiled by CTED and UNOCT in 2018. 170 p. URL: https://www.un.org/securitycouncil/ctc/sites/www.un.org/securitycouncil.ctc/files/files/documents/2021/Jan/compendium_of_good_practices_eng.pdf.
8. Закон України № 389-VIII від 12 травня 2015 року «Про правовий режим воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
9. Закон України № 580-VIII від 2 липня 2015 року «Про Національну поліцію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
10. Постанова Кабінету Міністрів України № 954 від 6 грудня 2017 року «Про затвердження Положення про використання повітряного простору України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/954-2017-%D0%BF#Text>.
11. Софія Закревська. Пильно стежать за небом: у ЗСУ показали роботу мобільних груп ППО. Фото. *OBOZ.UA*. 09.01.2024. URL: <https://war.obozrevatel.com/ukr/pilno-stezhat-za-nebom-v-zsu-pokazali-robotu-mobilnih-grup-ppo-foto.htm>.
12. Олександр Марущак. “Чому ми не обстрілюємо Москву?»: військовий експерт пояснив, як російські дрони долітають до Києва. Як можна протидіяти спробам противника пройти нашу ППО та чому важливе миттєве інформування. *TCH*. 29.08.2024. URL: https://tsn.ua/exclusive/chomu-mi-ne-obstrilyuyemo-moskvu-viyskoviy-ekspert-poyasniv-yak-rosiyski-droni-dolitayut-do-kiyeva-2649894.html?utm_source=chatgpt.com.
13. Володимир Зеленчук. Знімання з використанням дронів: воєнний стан та зміни до законодавства. *Інститут масової інформації*. 28.07.2023. URL: https://imi.org.ua/monitorings/zjomky-z-vykorystannyam-droniv-voyennyj-stand-ta-zminy-do-zakonodavstva-i54375?utm_source=chatgpt.com.
14. “Tom”. Remote identification data vs. drone communication data - what’s the point? *C-UASHAB*. 16.11.2023. URL: <https://surl.li/yqgbxf>.
15. Постанова Кабінету Міністрів України № 733 від 27 вересня 2017 р. Про затвердження Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та організації зв’язку у сфері цивільного захисту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2017-%D0%BF#Text>.